

chudoba mladých v ČR

tisková konference 13. 6. 2018

realizátor výzkumu

M E D I A N

zpracováno pro

ohrožení chudobou

respondenti – věk 18–30 let

sledovali jsme **míru ohrožení chudobou** = **konstrukce ukazatele chudoby** na základě:

- **příjmu domácnosti** (příjmová chudoba) (10 %)
- **materiální deprivace** (zda si jeho domácnost nemůže dovolit pořídit čtyři či více položek z devítibodové inovované škály materiální deprivace) (15 %)
- v jeho domácnosti **nikdo nepracuje** (2 %)

mladí ohrožení chudobou

mladí ohrožení chudobou v ČR

- Celkem chudoba ohrožuje více než pětinu (22 %) mladých lidí v ČR.
- Víc ohrožených je mezi mladými ženami (27 %) než muži (18 %).
- Chudoba i mezi mladými lidmi výrazně souvisí s dosaženým vzděláním. Mezi mladými lidmi, kteří své vzdělání ukončili bez maturity, je ohroženo chudobou alarmujících 40 %. Mezi mladými lidmi, kteří již dosáhli VŠ vzdělání, to je pouze 13 %.
- Chudobou jsou více ohroženi mladí lidé, kteří již mají děti – **chudobou je ohrožena až třetina mladých rodičů**. Mezi další ohrožené skupiny patří **mladí lidé, kteří žijí samostatně nebo žijí s jedním rodičem**.
- **Lépe se ohrožení chudobou brání širší typy rodin (široká, s oběma rodiči).**
- Chudoba mladých lidí souvisí i se vzděláním rodičů.
- **Dobré zázemí v orientační rodině je nejlepší prevencí chudoby ve všech aspektech (vzdělání, podpora, společná domácnost i pozitivní zážitky).**

ohroženost chudobou

– podle pohlaví a věku

- Muži jsou ohroženi méně (v průměru 18 %) než ženy (v průměru 27 %). U mužů lze pozorovat snížení podílu ohrožených s věkem, podíl ohrožených žen je na věku nezávislý.
- Mladým mužům se daří se z chudoby vymanit, mladým ženám méně (může být způsobeno mateřstvím či menší ekonomickou aktivitou).

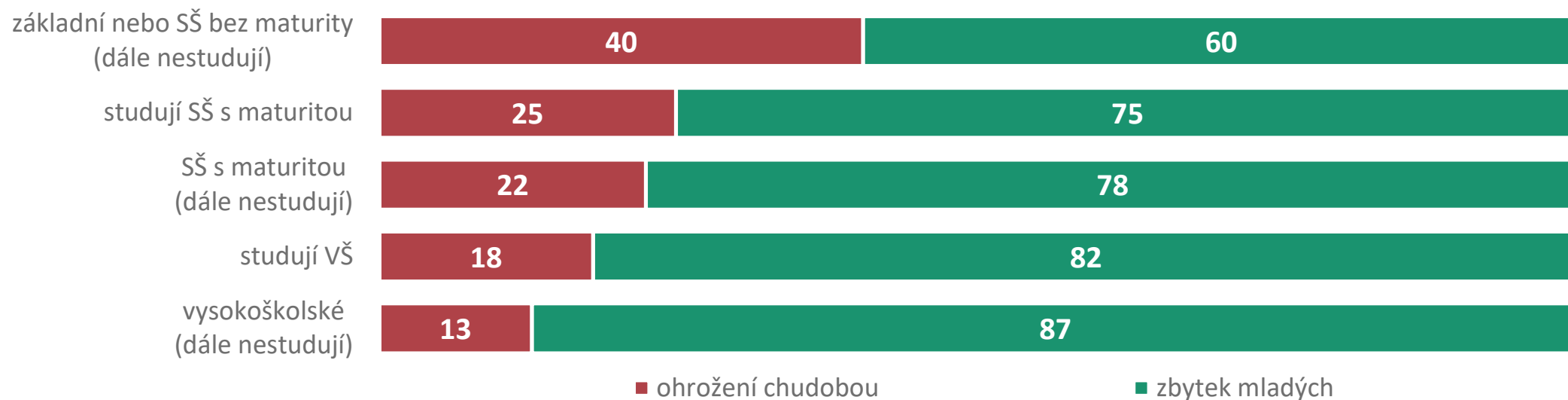
N = 801, CAWI výzkum, zobrazena % respondentů

ohroženost chudobou

– podle dosaženého nebo získávaného vzdělání

Mezi mladými, kteří dosáhli základního nebo středního vzdělání bez maturity a dále nestudují je 40 % osob ohroženo chudobou (v celém vzorku je takových 22 %).

Podíl osob ohrožených chudobou je nejvyšší mezi lidmi s nejnižším vzděláním a s každým stupněm dosaženého / získávaného vzdělání klesá. Mezi lidmi s ukončeným vysokoškolským vzděláním pak najdeme jen 13 % ohrožených.

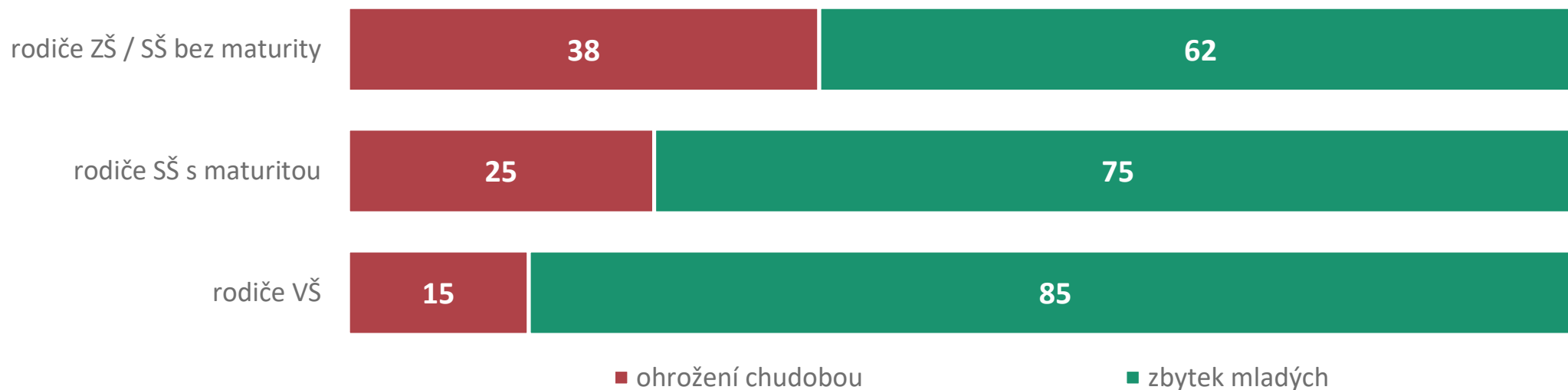
N = 801, CAWI výzkum, zobrazena % respondentů

ohroženost chudobou – podle vzdělání rodičů

38 % mladých, jejichž rodiče nemají maturitu, je ohroženo chudobou.

S každým stupněm vzdělání rodičů podíl mladých ohrožených chudobou klesá. U respondentů, jejichž rodiče mají vysokoškolské vzdělání, je podíl ohrožených (15 %), nižší než průměr v populaci (22 %).

Nedostatečné vzdělání rodičů přitom dokáže částečně „přebít“, pokud respondent dosáhne vzdělání sám.

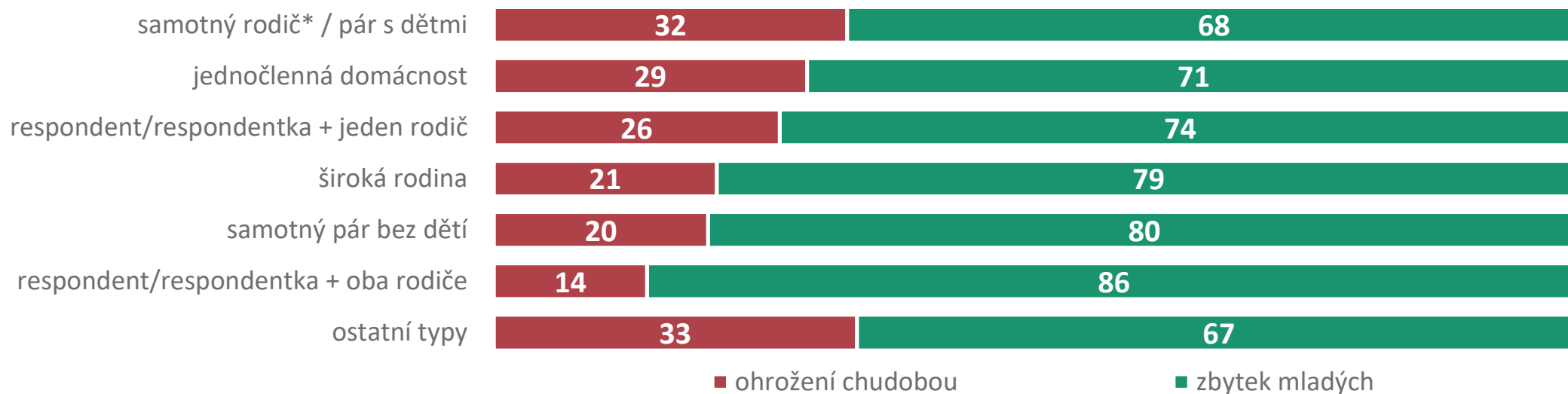

N = 411 – pouze respondenti, kteří nežijí v domácnosti svých rodičů a uvedli vzdělání alespoň jednoho z rodičů, CAWI výzkum, zobrazena % respondentů

ohroženost chudobou

– podle typu domácnosti

Třetina samostatně žijících mladých rodin s dětmi (včetně samoživitelek) je ohrožena chudobou. Obecně je vyšší podíl ohrožených chudobou v domácnostech s malým počtem členů. Riziko dále zvyšuje, pokud respondent v domácnosti pečuje o vlastní dítě. **Lépe se ohrožení chudobou brání širší typy rodin (široká, s oběma rodiči) nebo domácnosti bezdětných párů. Širší rodinnou sít' můžeme považovat za faktor prevenující ohrožení chudobou.**

*samoživitel/samoživitelka s dětmi jsou zastoupeni jen malým počtem respondentů (N=10)

N = 801, CAWI výzkum, zobrazena % respondentů, seřazeno podle podílu ohrožených chudobou

Jak lze vysvětlit chudobu mladých?

zázemí a zkušenosti

dva modelové příběhy

Mladý člověk ohrožený chudobou

Vyrůstal/a v rodině, která se během jeho dětství musela několikrát **zadlužit kvůli běžným potřebám**, rodiče mají zkušenost s **nezaměstnaností** a během jeho/jejího dětství se museli **několikrát stěhovat**. Často se jedná také o **rodinu neúplnou**.

Už v mladém věku se stal/a **rodičem** a má zkušenost s negativními životními událostmi: neplánovaně **se zadlužil/a, přišel/la o bydlení** a musel/a se nuceně stěhovat, má zkušenost **se ztrátou práce** a s nezaměstnaností.

Rodina jej/ji podle svých možností podporuje, ale častěji až ve chvíli, kdy problém už nastal.

Mladý člověk bez ohrožení chudobou

Vyrůstal/a v rodině, která **jej/ji podporovala ve studiu a cestování a mohla si vždy dovolit koupit to, co potřebovala**. Častěji také chodil/a na **víceleté gymnázium**.

Dostalo se mu/jí různých výhod: rodiče mu/jí **naspořili peníze**, peníze také **zdědil/a nebo obdržel/a darem** a získal/a služby zdarma nebo jiné výhody díky kontaktům.

Má také přátele s podobným zázemím, jako on/a sám/sama.

zázemí a zkušenosti

Chudoba mladých závisí i na některých konkrétních zkušenostech v mládí a rané dospělosti:

- Významně více jsou ohroženi chudobou mladí lidé, jejichž rodina se musela někdy zadlužit, pocházejí z neúplné rodiny, jejich rodiče byli nezaměstnaní či se jejich rodina musela často stěhovat.
- Naopak méně často jsou ohroženi chudobou mladí lidé, kteří chodili na víceleté gymnázium, rodina je podporovala ve studiu a v cestování a mohla si vždy koupit, co potřebovala.

Ne všichni mladí z rodin, které v době, kdy jim bylo 12 let, trpěly materiální deprivací, jí trpí ve věku 18 až 30 let. Pravděpodobnost, že jí budou trpět je ale téměř třikrát vyšší (36 %) než mezi mladými, jejichž rodina v dětství materiální deprivací netrpěla (13 %).

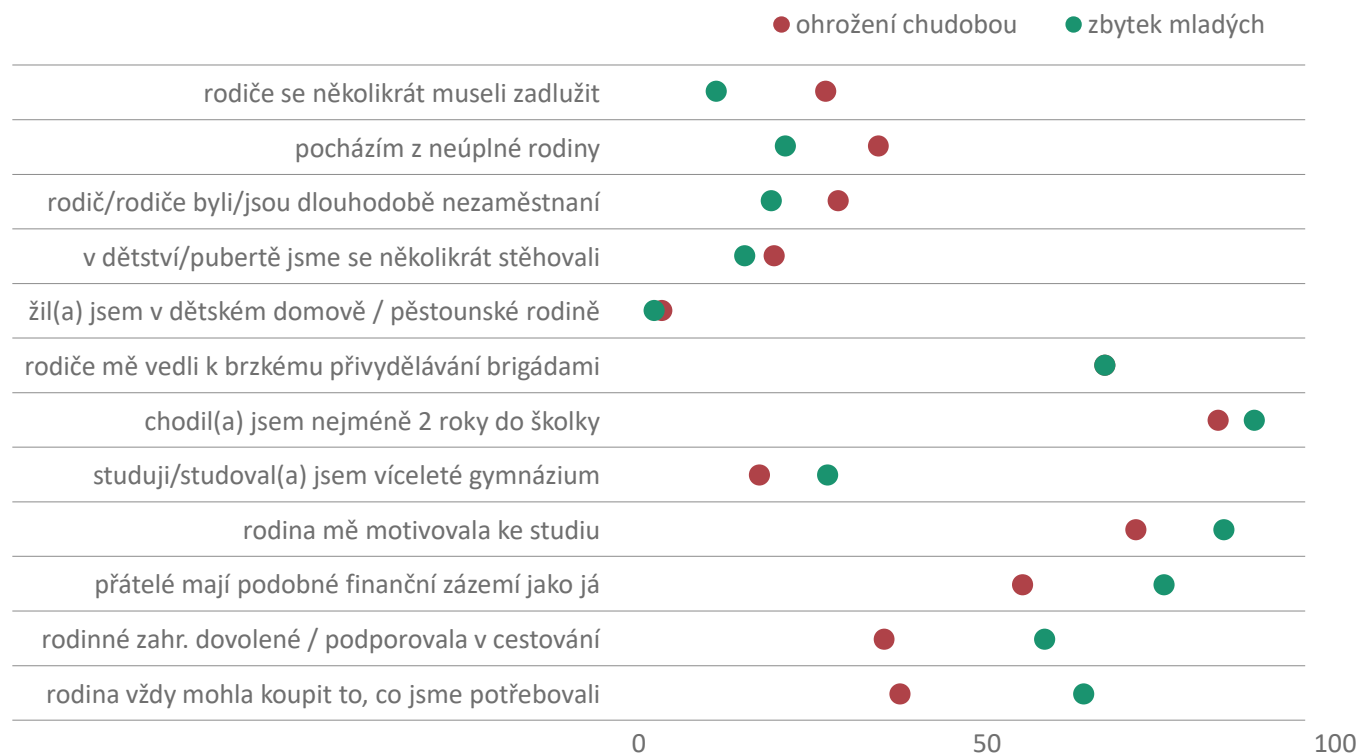
Mladí ohrožení chudobou oproti zbytku své generace v nedávné minulosti zažili častěji některé ekonomicky zatěžující jevy – měli dítě, neplánovaně se zadlužili, ztratili bydlení či práci.

chudobou je ohroženo celkem 22 % mladých

osobní zkušenost s rodinou a zázemím

Rodiče čtvrtiny (26 %) mladých ohrožených chudobou se museli zadlužit, u ostatních mladých jen v 11 % případů.

Respondenti ohrožení chudobou se častěji v životě setkali s negativními zkušenostmi (neúplná rodina, nezaměstnanost a zadlužení rodičů) než jejich vrstevníci bez ohrožení chudobou.

C01. Odpovídají tyto výroky Vaší zkušenosti s rodinou a zázemím, ze kterého pocházíte?

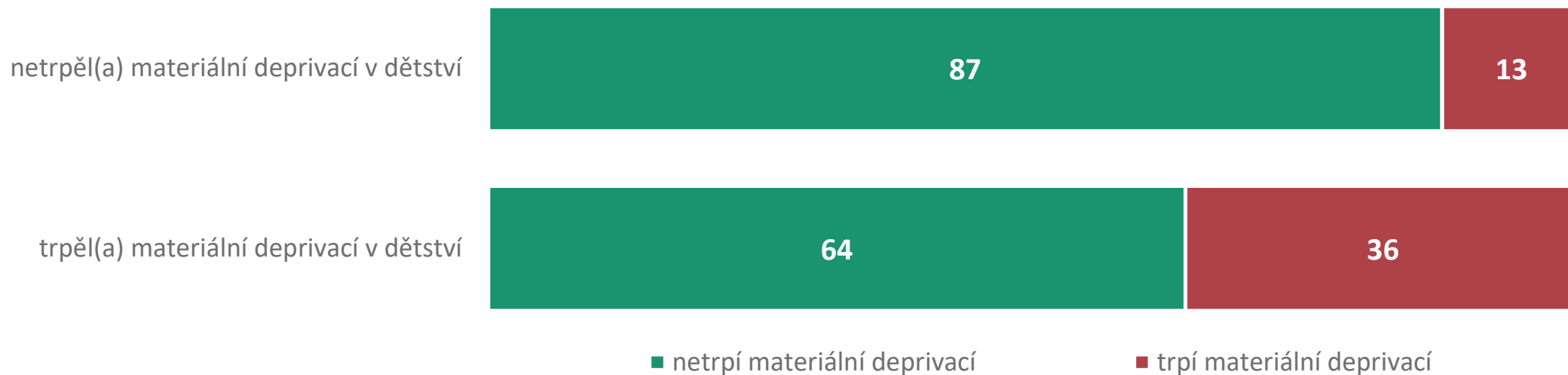
N = 801, CAWI výzkum, zobrazena % z odpovědí „odpovídá mé zkušenosti“ v rámci skupin ohrožených / ne-ohrožených chudobou

chudobou je ohroženo
celkem 22 % mladých

dědičnost materiální deprivace

Mladí, kteří v dětství netrpěli materiální deprivací, jí zpravidla netrpí ani v současnosti. Ti, kteří jí trpěli dříve, k ní z 36 % inklinují i v současnosti.

Více než tři 3/5 mladých, kteří v dětství trpěli materiální deprivací, se z tohoto stavu v současnosti již vymanily, takže obecně míra materiální deprivace klesá.

N = 405 – pouze respondenti, kteří nežijí v domácnosti svých rodičů a kteří uvedli, co si nemohli dovolit v minulosti, CAWI výzkum, zobrazena % respondentů

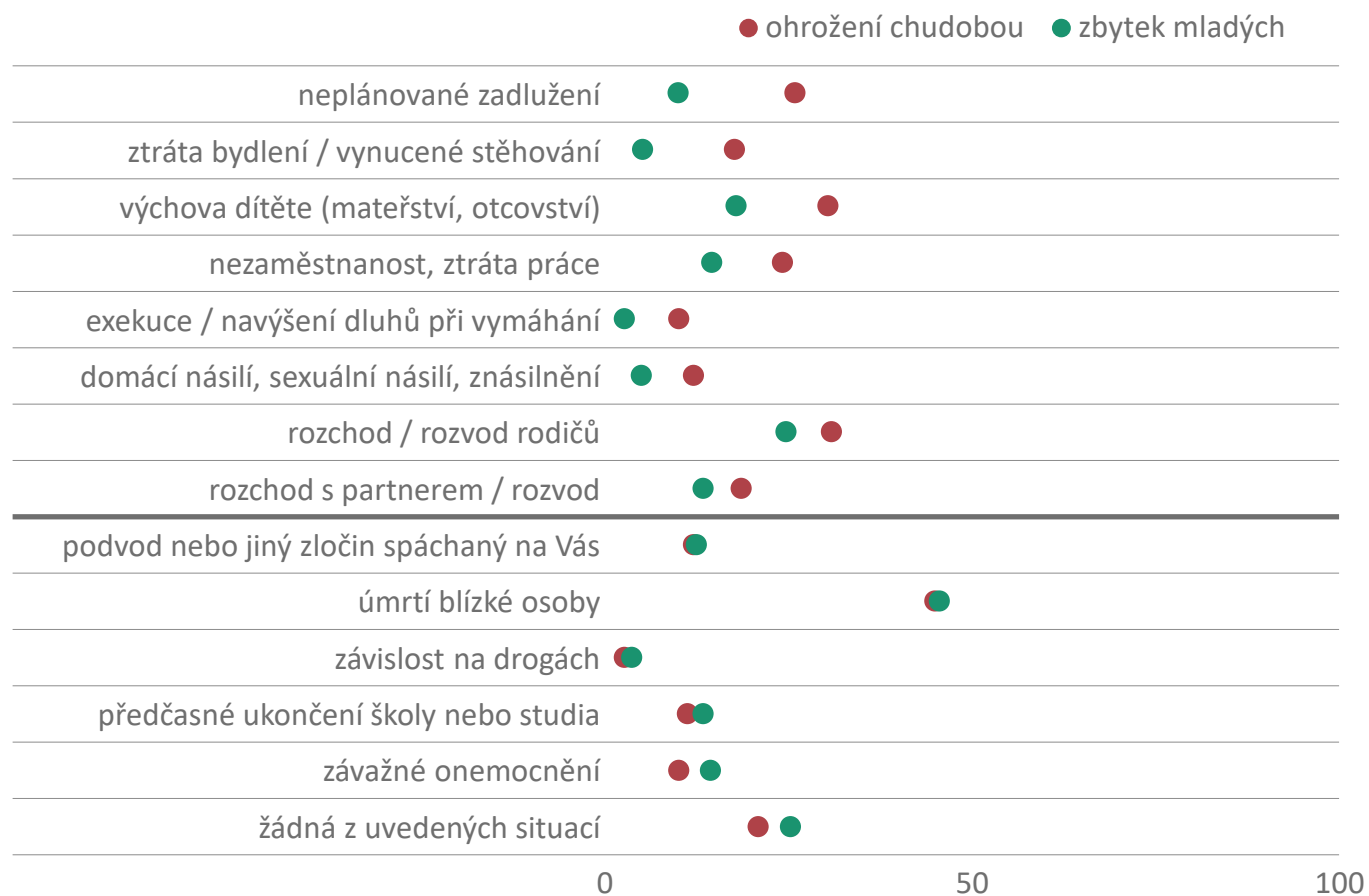
negativní životní zkušenosti

chudobou je ohroženo celkem 22 % mladých

1/4 ohrožených chudobou se již neplánovaně zadlužila (ve zbytku populace jen 10 %).

Nejčastější negativní zkušenosti napříč skupinami je úmrtí blízké osoby.

Ohrožení chudobou významně častěji zažívají náročné životní situace, které můžeme označit za příčiny (rodičovství, vynucené stěhování, ztráta práce, násilí).

C04. Které životní situace jste Vy sám/sama zažil(a) nebo právě prožíváte?

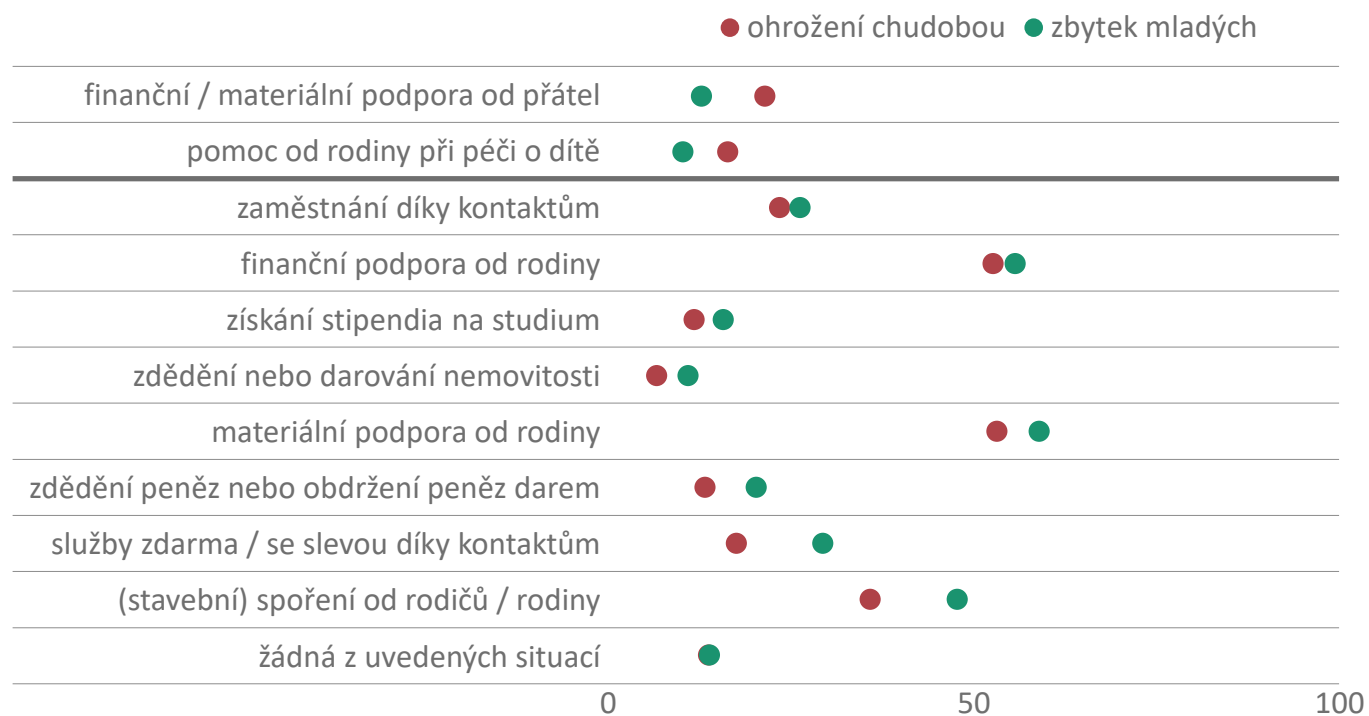
N = 801, CAWI výzkum, zobrazena % odpovědí v rámci skupin ohrožených / ne-ohrožených chudobou

pozitivní životní zkušenosti

chudobou je ohroženo celkem 22 % mladých

Více než pětina (21 %) ohrožených chudobou již byla příjemcem finanční nebo materiální podpory od přátel či známých.

Nejčastější pozitivní zkušenosti napříč skupinami mladých je podpora od rodiny (materiální nebo finanční).

C05. Které životní situace jste Vy sám/sama zažil(a) nebo právě prožíváte?

N = 801, CAWI výzkum, zobrazena % odpovědí v rámci skupin ohrožených / ne-ohrožených chudobou

Jak lze vysvětlit chudobu mladých?

Tři nejdůležitější prediktory ohrožení chudobou u mladých:

1

Rodina si nemohla vždy
dovolit koupit to, co
potřebovala

2

Zkušenost se ztrátou
bydlení nebo nuceným
stěhováním

3

Nemá maturitu

hospodaření mladých

hospodaření mladých

- Tři čtvrtiny ohrožených chudobou (71 %) reportují problémy vycházet s příjmy a nejsou schopni hradit nečekané výdaje ve výši 10 tisíc Kč.
- 9 % mladých ohrožených chudobou v našem výzkumu přiznává, že je v exekuci.
- **Mladí ohrožení chudobou si častěji půjčují od rodiny a známých (22 % versus 9 % mezi zbytkem mladých). Splácení závazků pro ně v daleko větší míře představuje problémy.**
- Mladí ohrožení chudobou si častěji (přes 70 %) nemohou dovolit ani týdenní dovolenou.
- Pokud by obdrželi 10 tisíc Kč, investovali by ohrožení chudobou do splacení nájmu, dluhů či pomoci vlastní rodině. Mladí, kteří chudobou ohroženi nejsou, by naopak častěji spořili či jeli na dovolenou.
- **O toku vlastních financí mají mladí ohrožení chudobou stejný přehled jako ostatní populace mladých, nelze tedy říci, že by hospodařit neuměli.**

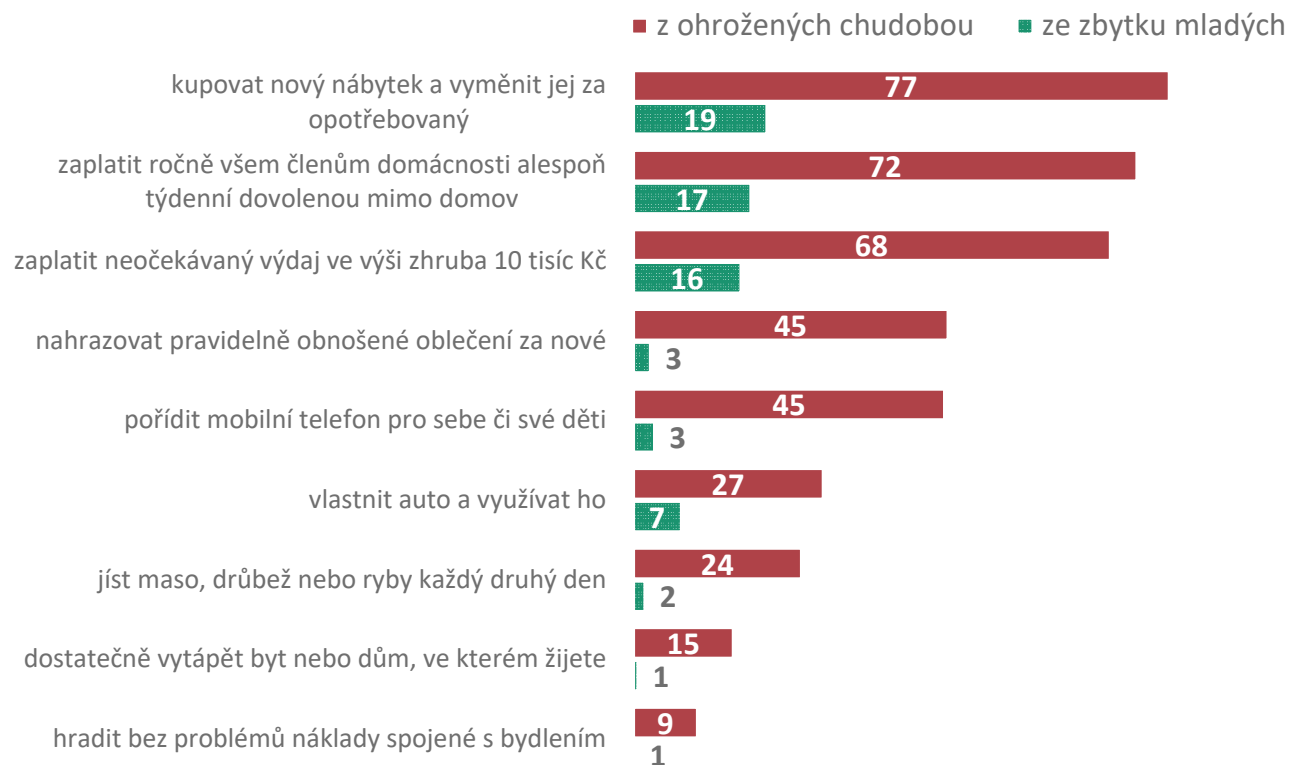
chudobou je ohroženo celkem 22 % mladých

co si nemohou dovolit

Ohrožení chudobou si často nemohou dovolit vyměnit opotřebený nábytek a jet na týdenní dovolenou.

Nejmenší potíže činí hradit mandatorní výdaje (náklady na bydlení, vytápění).

Pouze necelých 10 % z ohrožených chudobou si nemůže dovolit hradit vlastní bydlení a 15 % dostatečně vytápět svůj byt či dům.

B04. Můžete, či nemůžete si ve Vaší domácnosti z finančních důvodů dovolit tyto položky?

N = 801, CAWI výzkum, zobrazena % odpovědí „nemůžeme si dovolit“ v rámci skupin ohrožených / ne-ohrožených chudobou

chudobou je ohroženo celkem 22 % mladých

finanční závazky mladých

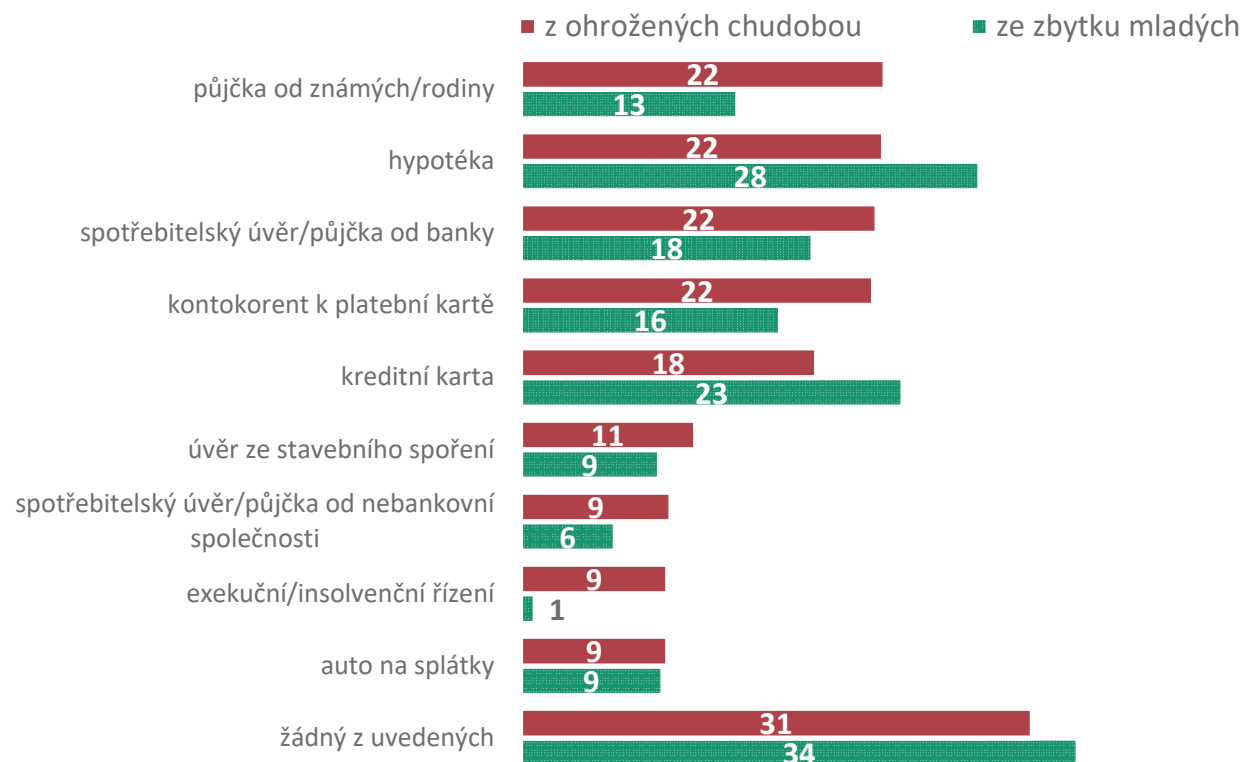
Finanční závazky jsou běžnou součástí životů jak domácností mladých ohrožených chudobou, tak jejich ostatních vrstevníků, týkají se 2/3 z nich.

Domácnosti osob ne ohrožených chudobou více využívají produkty, které lze považovat za standardní (hypotéka a kreditní karta).

Domácnosti ohrožených mají častěji rizikovější závazky (spotřebitelské úvěry, kontokorent).

Významně častěji jsou také zavázáni svému okolí (rodina, přátelé).

9 % mladých ohrožených chudobou uvedlo, že je v exekuci nebo insolvenčním řízení.

B07. Které druhy finančních závazků ve Vaší domácnosti máte?

N = 801, CAWI výzkum, zobrazena % odpovědí v rámci skupin ohrožených / ne-ohrožených chudobou

pocity při nákupu

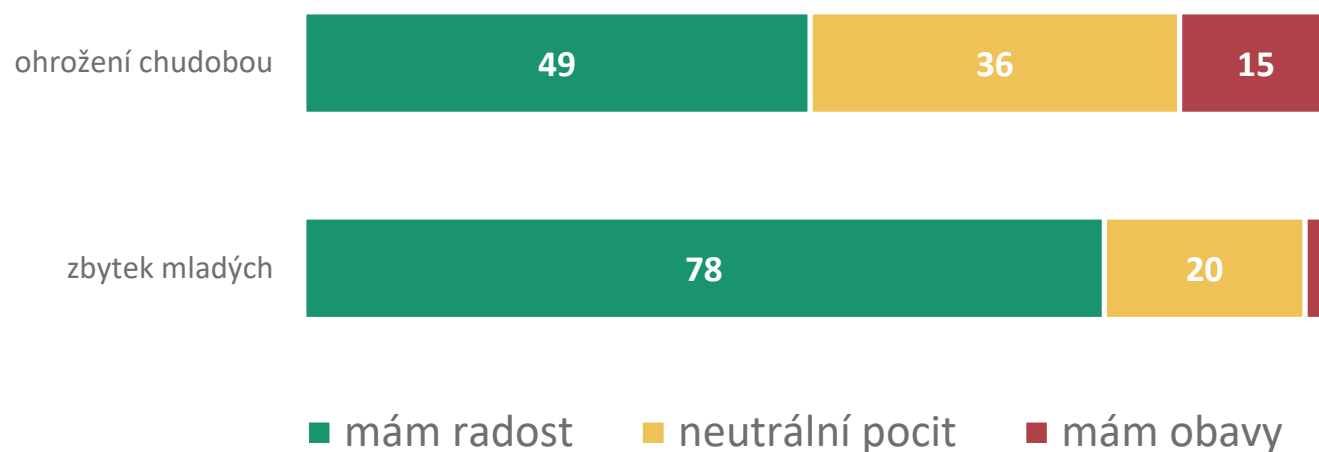
chudobou je ohroženo celkem 22 % mladých

Mladí lidé ohrožení chudobou mají častěji negativní pocity při koupi něčeho většího.

U 15 % respondentů z ohrožených chudobou středně velký výdaj (boty, dárek...) vyvolává obavy o to, zda v důsledku této koupě budou mít na zaplacení účtů nebo potravin.

Respondenti, kteří chudobou ohroženi nejsou, s těmito obtížemi v podstatě nepřijdou do kontaktu.

Co pociťujete, když pořizujete středně nákladnou věc?

B09. Co pro Vás znamená, když sobě nebo blízkým pořizujete středně nákladnou věc? | 0=mám radost, že jsem sobě/blízkým koupil(a) něco nového/10=mám strach, že kvůli této koupi nebudu moci zaplatit účty nebo potraviny

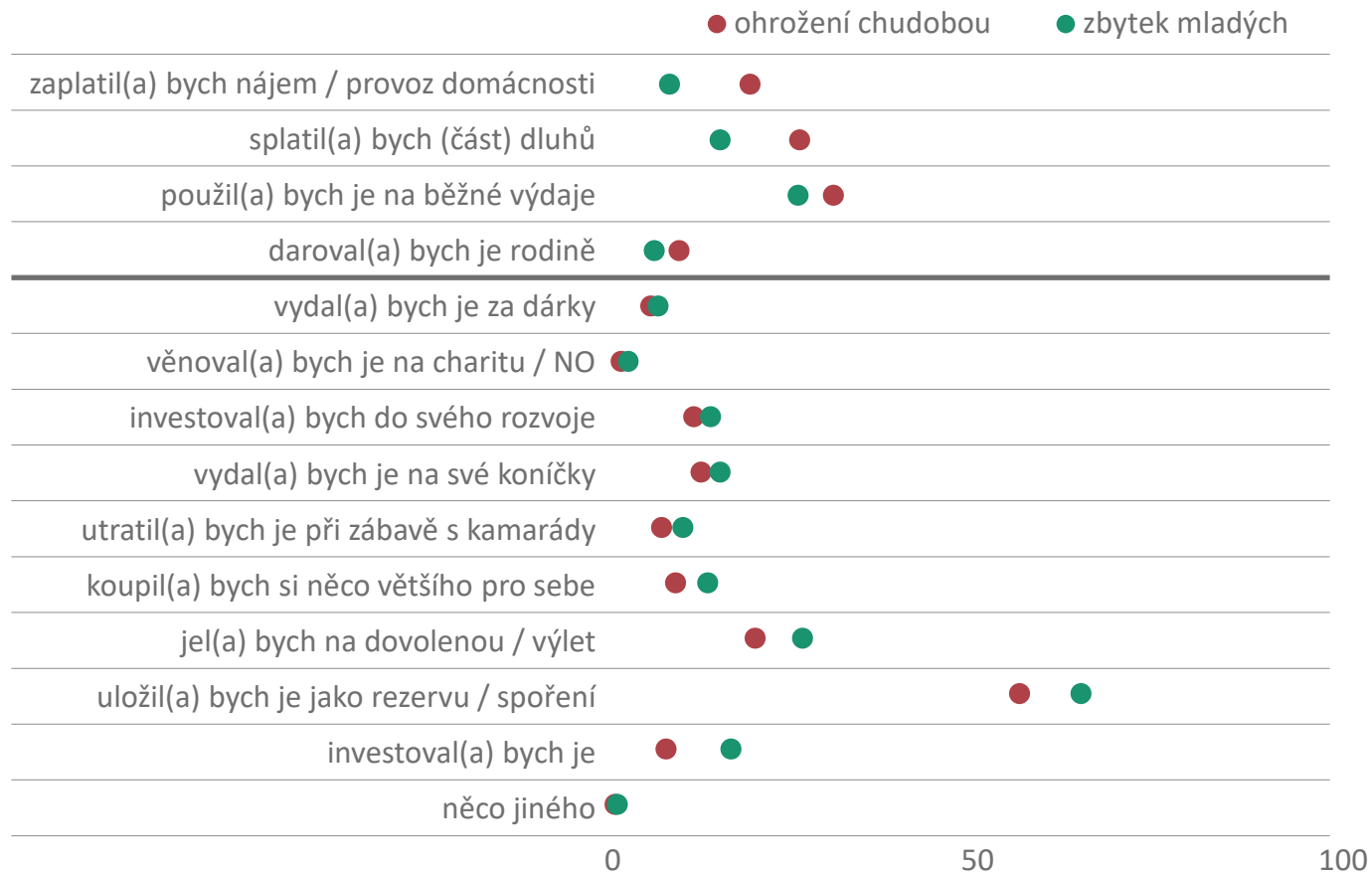
N (B09) = 801, CAWI výzkum, zobrazena % odpovědí

chudobou je ohroženo celkem 22 % mladých

jak by naložili s deseti tisíci korun

Preferovaný způsob naložení s obdrženými deseti tisíci korun je mezi oběma skupinami mladých spoření (56 % u ohrožených, 64 % u ostatních).

Lidé ohrožení chudobou by spíše uhradili provozní výdaje nebo splatili (část) dluhů, zatímco lidé bez ohrožení chudobou by spíše utráceli za dovolenou a častěji by peníze investovali.

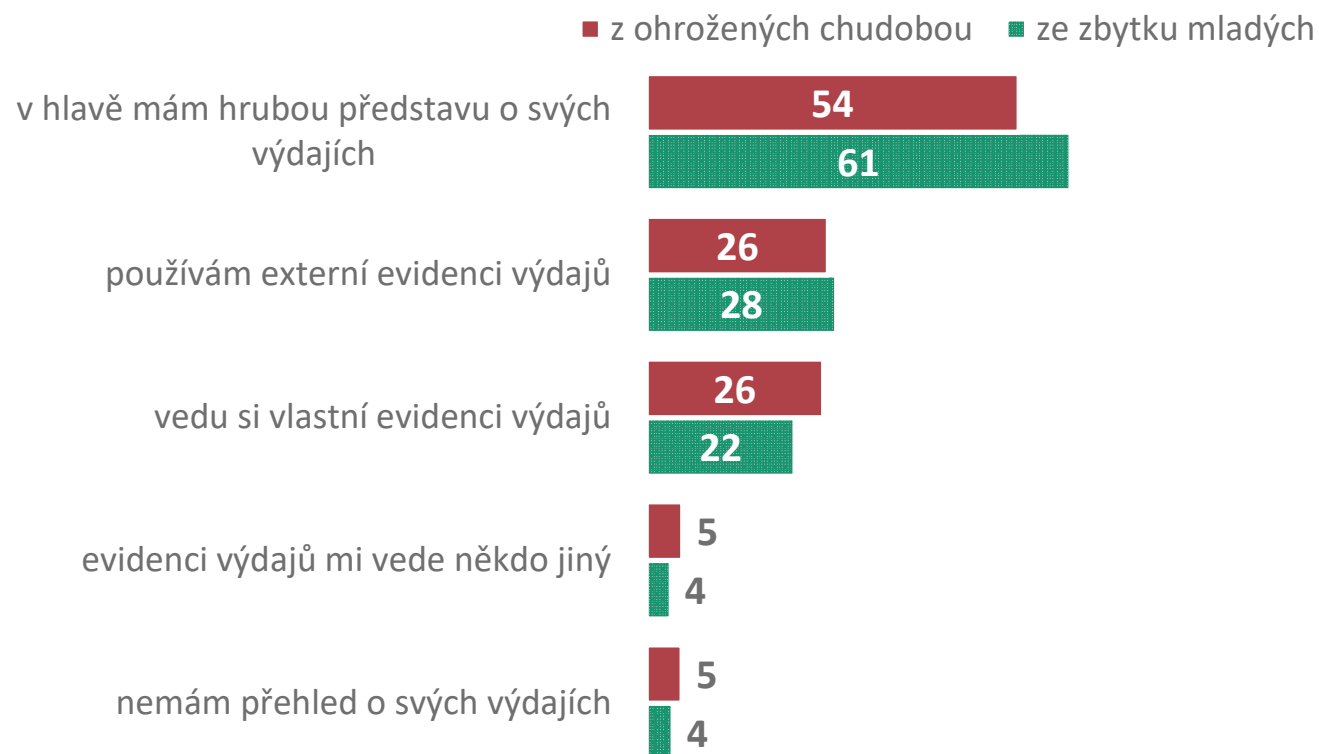
B10. Kdybyste dostal(a) deset tisíc korun, jak byste s nimi naložil(a)?

N = 801, CAWI výzkum, zobrazena % odpovědí v rámci skupin ohrožených / ne-ohrožených chudobou, seřazeno sestupně podle rozdílu odpovědí jednotlivých skupin

přehled o vlastních měsíčních výdajích

Z hlediska přehledu o vlastních financích se obě skupiny liší jen nepatrně – z **velké většiny mají respondenti alespoň hrubou představu o tom, za co a jak vydávají peníze.**

Moderní způsob evidence výdajů (mobilní aplikace nebo nástroje v internetovém bankovníctví) používá více než čtvrtina (v průměru 27 %) mladých lidí.

B11. Udržujete si nějakým způsobem přehled o svých měsíčních výdajích?

N = 801, CAWI výzkum , zobrazena % odpovědí v rámci skupin ohrožených / ne-ohrožených chudobou

solidarita s vrstevníky

pomoc vrstevníkům při finančních potížích

- Chudého vrstevníka zná 65 % mladých ohrožených chudobou a zhruba ½ mladých, kteří chudí nejsou.
- **Více než pětina mladých lidí (22 %) již někdy podala pomocnou ruku vrstevníkovi ve finanční nouzi. Další takřka třetina (32 %) sice někoho chudého zná, ale pomoci mu nezkoušela.**
- Nejčastěji pomáhají ti, kteří mají někoho chudého ve své rodině. Svým příbuzným pomáhají chudí lidé častěji (61 % z nich) než ostatní (51 %).
- **V pomoci chudým lidem mimo rodinu se mladí lidé ohrožení a ne-ohrožení chudobou neliší.**
- **Lidem v rodině mladí pomáhají nejčastěji přímou finanční pomocí a darem. Lidem mimo rodinu nejčastěji půjčkou.**
- Mladí lidé, kteří netrpí chudobou, jsou lépe schopni při pomoci využít svůj sociální kapitál – sehnat práci, zprostředkovat pomoc jiných apod.

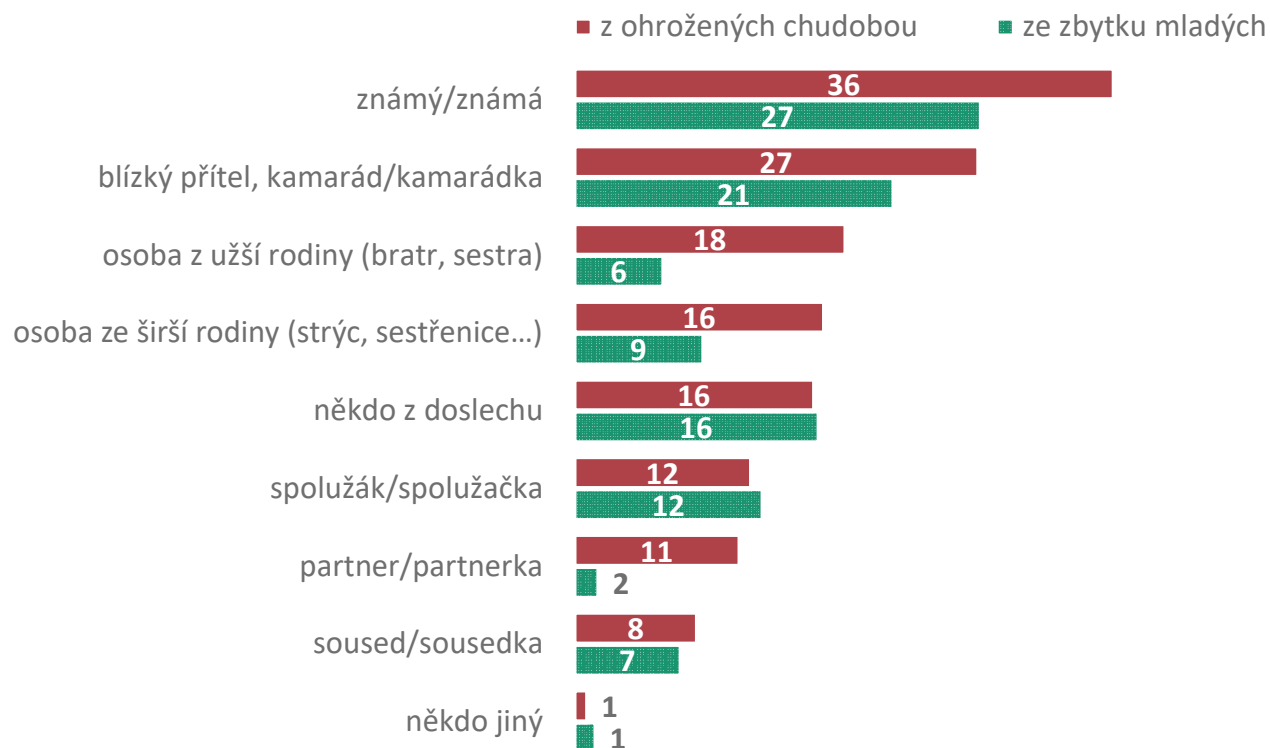
Zná vrstevníka ve finančních potížích a zkoušel(a) mu pomoci?

55 % mladých lidí zná ve svém okolí nějakého vrstevníka ve vážných finančních problémech. Necelá polovina těch, kteří někoho v problémech znají (22 % z celku), už takovým mladým ve svém okolí zkoušela pomoci.

kdo mladý v okolí má finanční problémy

V okolí mladých lidí jsou ve finančních potížích zejména lidé vzdálenější (známí, kamarádi, z doslechu), u lidí chudobou ohrožených je to však často i někdo blízký – osoba z blízké či širší rodiny nebo i partner).

C07. O kom ve věku 18–30 let ve Vašem okolí konkrétně víte, že má vážné finanční problémy?

N = 801, CAWI výzkum, zobrazena % odpovědí v rámci skupin ohrožených / ne-ohrožených chudobou

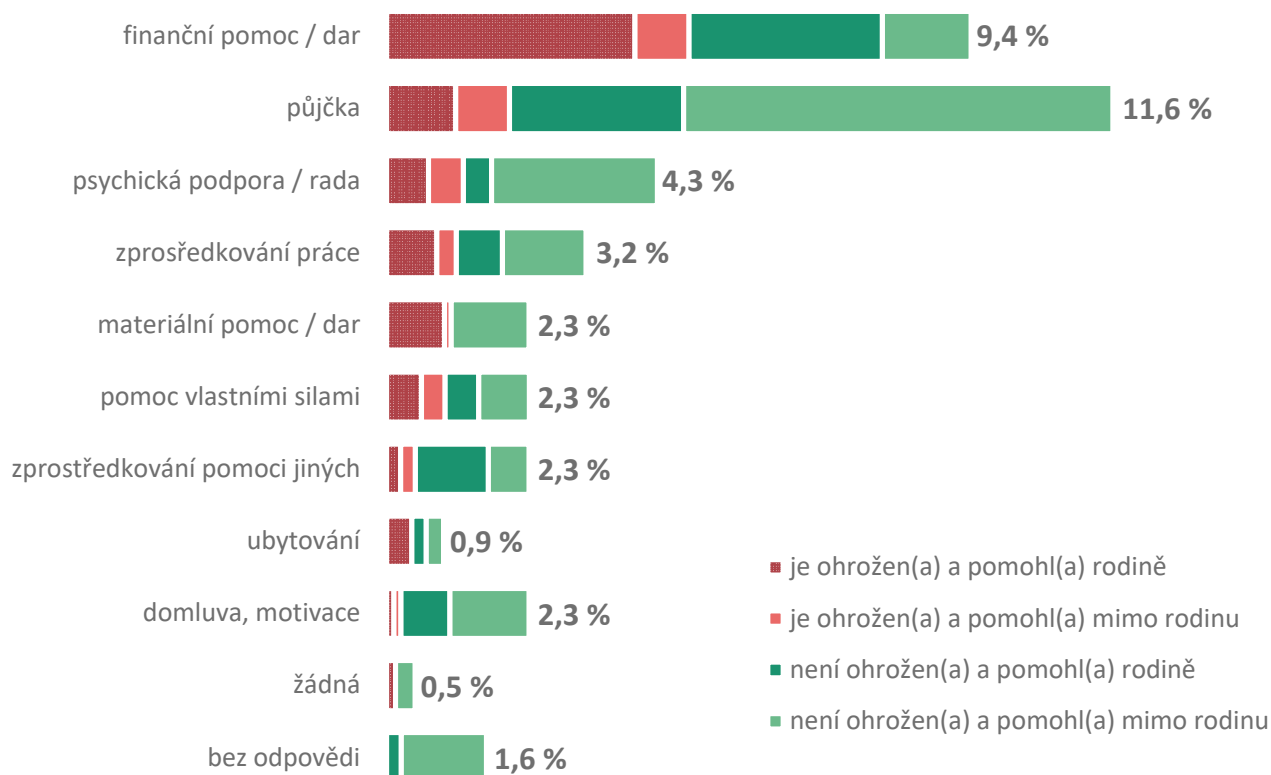
druhy pomoci nejbližšímu mladému v potížích

Celkem pomohlo někomu mladému s finančními problémy přes 40 % respondentů, kteří někoho takového znají.

Převládá pomoc formou finančního daru (celkem 9,4 %) či půjčky (celkem 11,6 %).

Chudobou ohrožení spíše peníze darovali, chudobou ne-ohrožení je spíše půjčili.

Rozdílný přístup zřejmě souvisí s faktem, že ohrožení pomohli z většiny lidem z vlastní rodiny či partnerovi/partnerce, zatímco ne-ohrožení pomohli převážně lidem mimo svou rodinu a vztah.

C09. Jak konkrétně jste zkoušel(a) [nejbližšímu člověku z okolí] pomoci s finančními problémy?

N = 438, jen ti, kteří znají někoho ve finančních problémech, CAWI výzkum, zobrazena % odpovědí, seřazeno sestupně podle odpovědí respondentů ohrožených chudobou

příčiny chudoby a řešení

příčiny chudoby

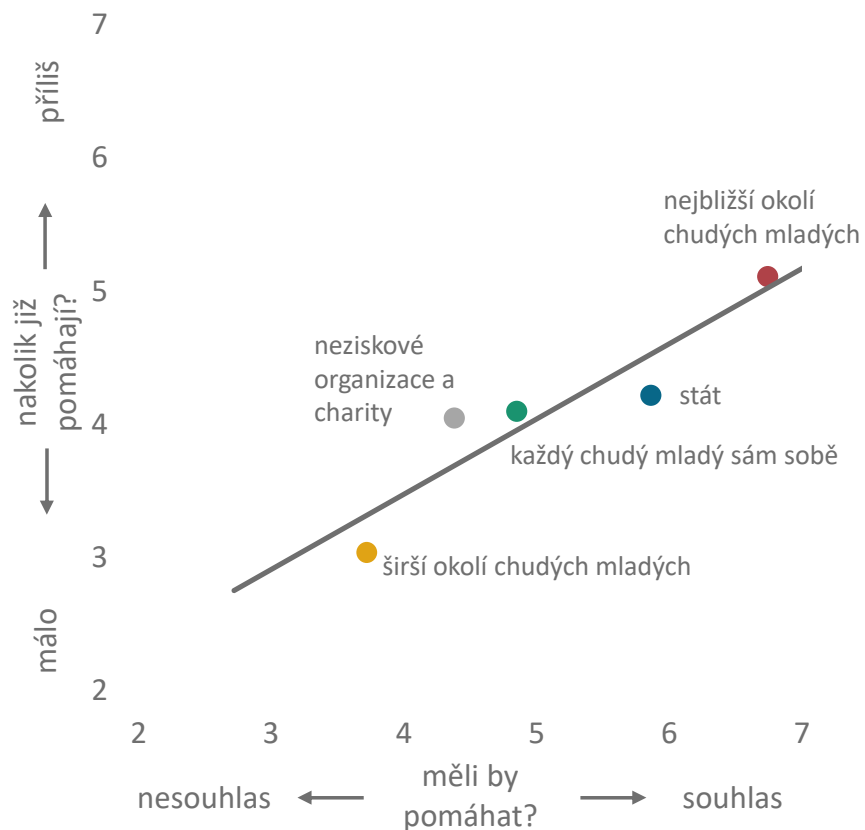
– obecný názor vs. osobní zkušenost

- Jako hlavní důvody chudoby obecně i u svých známých lidé vidí **faktory na straně jednotlivce** (pohodlnost, neochotu pracovat a vzdělávat se, závislosti), **rodiny** (špatné rodinné zázemí) i **systemu** (exekuce, drahé bydlení). Málo často pak akcentují diskriminaci či invaliditu/duševní nemoci.
- **U svých známých jsou lidé při hledání důvodů chudoby celkově opatrnější. Výrazně méně často u svých známých vidí důvody chudoby na straně daného člověka** – v neochotě pracovat, závislostech, zkušenostech s kriminalitou. Tyto věci tedy spojují s chudobou spíše stereotypně než na základě vlastních zkušeností.
- U svých známých naopak proti obecnému pohledu na chudobu častěji hledají důvody **ve špatném rodinném zázemí, nedostatečném vzdělání, exekucích či drahého bydlení**. Tedy na straně rodiny či systému.

řešení chudoby podle mladých

- **Chudým lidem podle mladých dostatečně pomáhá jen jejich rodina a blízké okolí,** ale nikoli další aktéři (stát, neziskové organizace, širší okolí ani chudí sami). Zejména stát a širší společenské okolí mladých chudých lidí by měly pomáhat více, než tomu je nyní.
- Nedostatečnou roli státu, širšího společenského okolí ale i neziskových organizací akcentují více právě sami mladí lidé, kteří jsou ohroženi chudobou.
- **Za nejdůležitější považují mladí lidé pomoc v oblasti předcházení zadlužení, podpory pracovních příležitostí a pomoc při získávání bydlení. Velkou podporu má také pomoc se získáváním první práce.**
- Neziskové organizace by se podle mladých lidí měly zaměřit na pracovní a právní / občanskou pomoc. Sami mladí ohrožení chudobou by často také uvítali asistenci v oblasti sociálního bydlení a materiální pomoc.
- Nejznámějšími opatřeními pomoci v nouzi jsou azylové domy a sociální byty. Naopak mladí lidé často nevědí, co si představit pod sociálně-aktivizační činností či sociální rehabilitací.

názor na účast aktérů při pomoci mladým chudým

Největší očekávání mají respondenti od nejbližšího okolí mladých chudých, další v pořadí je stát a nejmenší očekávání je kladeno na širšího okolí mladých chudých. Více by měl pomáhat zejména stát.

D02. Do jaké míry s těmito výroky souhlasíte? (0 – rozhodně nesouhlasím, 10 – rozhodně souhlasím)

D03. Jakou měrou podle Vás jednotliví účastníci, skupiny nebo organizace pomáhají chudým mladým? (0 – vůbec nepomáhají, 10 – pomáhají příliš)

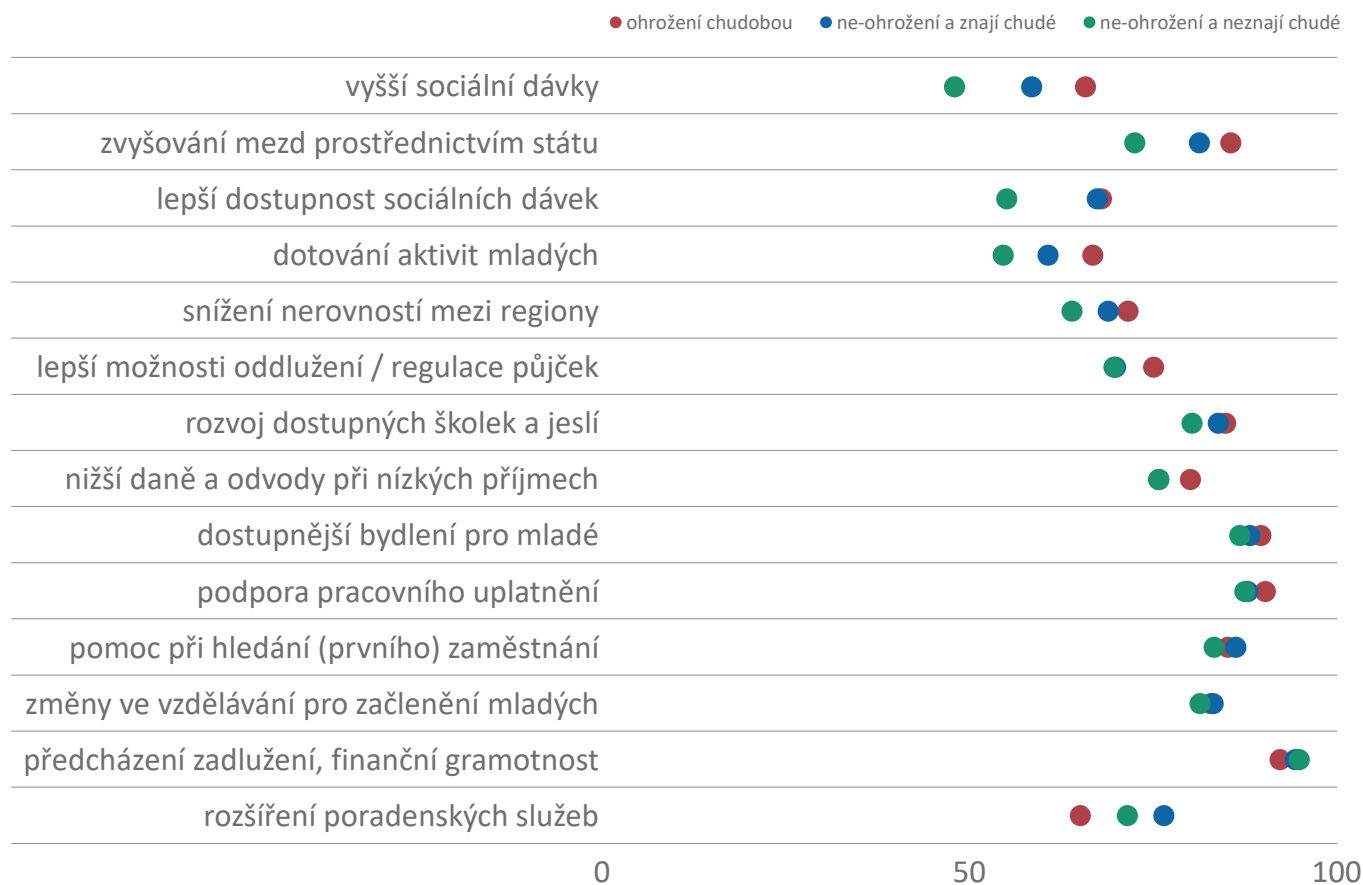
N = 801, CAWI výzkum, zobrazeny průměry na škále 0–10 za jednotlivé položky otázek

důležitost opatření pro řešení chudoby mladých lidí – podle kontaktu s chudobou

Všechny skupiny mladých se shodují na 3 nejdůležitějších opatřeních:

Předcházení zadlužení, dostupném bydlení a podpoře pracovního uplatnění.

Mladí ohrožení chudobou kladou největší důraz na dostupnost a výši sociálních dávek (66 %), podporu aktivit mladých (67 %) a mzdovou politiku státu (86 %).

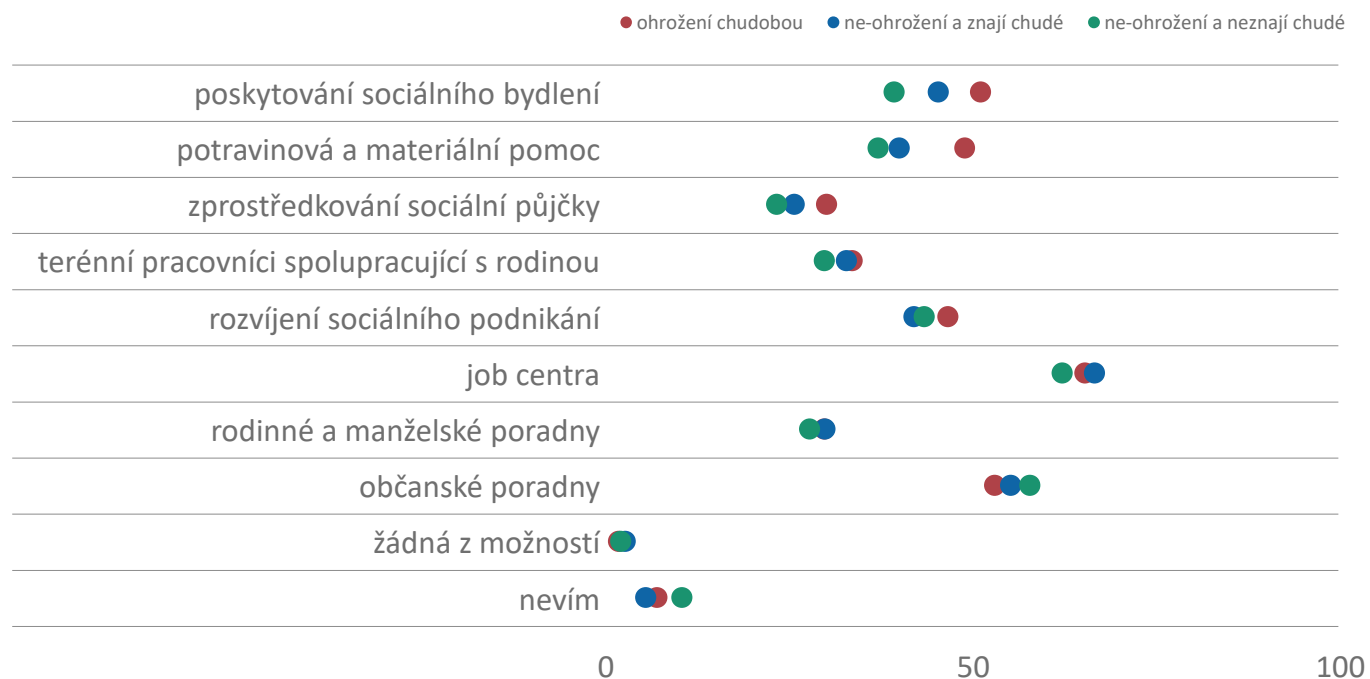
E01. Do jaké míry jsou tyto prostředky či opatření důležité, nebo nedůležité při řešení problému chudoby mladých lidí?

N = 801, CAWI výzkum, zobrazena % z odpovědí „velmi + spíše důležité“, seřazeno sestupně podle rozdílu odpovědí skupiny ohrožených a ne-ohrožených, kteří neznají mladé chudé

role neziskových organizací

Největší poptávka je u všech mladých po roli NNO jako zprostředkovatelů práce (job centra – více než 62 %) a poradců v nouzi (občanské poradny – více než 52 %).

Mladí ohrožení chudobou dále akcentují i různé druhy přímé pomoci jako je sociální bydlení, materiální pomoc nebo zprostředkování sociálních půjček.

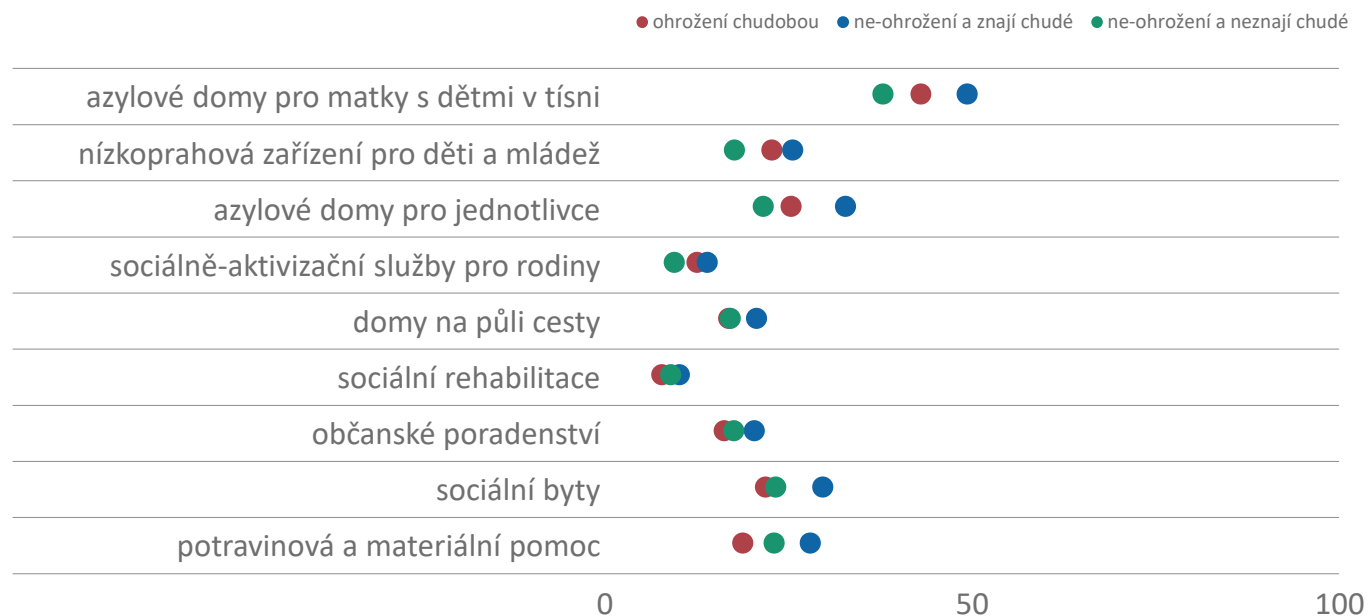

E02. Jak by měly neziskové organizace pomáhat při řešení problému chudoby mladých?

N = 801, CAWI výzkum, zobrazena % odpovědí, seřazeno sestupně podle rozdílu odpovědí skupiny ohrožených a ne-ohrožených, kteří neznají mladé chudé

povědomí o službách na pomoc či prevenci chudoby

Největší podíl těch, kteří vědí, jak jednotlivé služby fungují a kdo se na ně může obrátit, je u všech služeb mezi lidmi, kteří sami chudobou nejsou ohroženi, ale ve svém okolí mají někoho ve vážných finančních potížích.

E03. Do jaké míry znáte tyto služby na pomoc mladým v tísní nebo na prevenci chudoby?

N = 801, CAWI výzkum, zobrazena % z odpovědí „vím, co poskytuje“, seřazeno sestupně podle rozdílu odpovědí skupiny ohrožených a ne-ohrožených, kteří neznají mladé chudé

Průzkum Mladí a chudoba byl realizován v dubnu 2018 na reprezentativním vzorku 800 mladých ve věku 18–30 let žijících na území ČR. Výzkum zpracovala pro Charitu Česká republika a římskokatolickou církev společnost Median.

Na zadání průzkumu a jeho vyhodnocení se podíleli: PhDr. Kateřina Pulkrábková (ČBK), Mgr. Martina Veverková a Mgr. Simona Juračková, Ph.D. (CHČR) a tým společnosti Median v čele s Danielem Prokopem.

V případě dotazů kontaktujte:

Jan Oulík, tiskový mluvčí Charity ČR, jan.oulik@charita.cz, +420 603 895 984